

‘Gravlykter gir livshjelp’

Heidi Marie Lindekleiv
heidiml@vl.no 22 310 427

Det er ikke bare skjelettkostymer som er blitt mer populært. De siste 20 årene har voksne nordmenn kastet skepsis på dør, og omfavnet Allehelgensaften.

Kanskje har du lagt merke til hvordan gravlundene i Norge blir mer opplyste på Allehelgensaften? Faktum er at stadig flere av oss tar med familien til

Religionssosiolog Olaf Aagedal mener nordmenns måte å minnes sine døde har endret seg markant siden 90-tallet.

familiegravstedet og tenner lys på kirkegården denne kvelden.

De siste 20 år har nordmenns måte å minnes sine døde endret seg markant, forteller religionssosiolog Olaf Aagedal som siden 1990-tallet har forsket på norske ritualer rundt død og sorg. Da han i 1991 spurte hvor mange som hadde tent lys på en grav det siste året, svarte fire av ti ja. Da han spurte det samme i den store religionssøkelsen for fem år siden, sa seks av ti ja.

– Før var det utbredt skepsis mot slike ritualer i Den norske kirke. Nå ser nordmenn anner-

ledes på det. Dette er en måte å vise takknemlighet og omsorg på, og en god måte å bearbeide sorg på. Ritualene er med på å gjøre oss i stand til å forholde oss til døden, mener Aagedal.

Det vanligste tidspunktet for å tenne lys var, ved siden av juleaften, nettopp Allehelgensaften.

Bibelbeltet. Lystenningen er ikke jevnt fordelt. Forskerne fant ut at den var mest vanlig i en «folkekirkelig kultur», og minst vanlig på «Bibelbeltet», altså Sørvestlandet. Skepsisen handler om to ting, ifølge Aagedal: Frykt for «katolisisme», samt frykt at gravlykter innebar «fedredyrkelse», forstått som en primitiv form for religion.

– I dag er det ikke like lett å skremme folk med å si at noe er «katolsk». Folk reiser mer, har vært i kirker i utlandet og tent

lys. I tillegg har lystenning fått en voldsom plass i forbindelse med offentlige personers dødsfall. Da så man også i kirken at dette var en fin skikk som man ville ta i bruk, sier Aagedal.

– *Hvorfor er ikke skepsisen like stor i Folkekirke-Norge?*

– Folkekirken er i større grad enn bedehusene og frikirkene vant med på tilpasse seg menneskers holdninger og praksiser. Våre undersøkelser viser at på tross av at hva kirken har sagt og lært om vårt forhold til de døde, så har folk flest kunne ha sine ritualer ut fra en tanke om at dette er riktig og godt.

Flest eldre. Aagedals forskning viser sammenheng mellom lystenning og forholdet til lokalsamfunnet. Jo lenger du har bodd i et lokalsamfunn, jo større er sjansen for at du tenner lys.

Det er også sammenheng mellom opplevd tilknytning til bostedskommunen og lystenning. 47 prosent av de som opplever «meget sterk tilknytning» tenner lys. Tilsvarende er det bare 30 prosent av de som opplever «ingen tilknytning» som tenner lys.

«Før var det utbredt skepsis mot lystenningsseritualer i kirken. Nå ser nordmenn annerledes på det»

Olaf Aagedal, religionssosiolog

Skikken øker dessuten med alderen. Den har høyest oppslutning fra 55 år og oppover, og er lavest i gruppen 24-34 år.

Nordmenn har omfavnet Allehelgensaften mer og mer de siste 20 årene, ifølge religions-sosiolog Olaf Aagedal. Her fra et allehelgensarrangementet Hjertefred i Sandvika, Bærum.

Foto: Marianne Løvland/NTB Scanpix

Oppslutningen varierer ut fra hva folk tror på ellers. Det var færrest som tente lys blant de som ikke trodde på et liv etter døden, og det var flest som tente lys blant dem som var i tvil.

Når det gjaldt tro på helvete, viste det seg derimot å være en negativ sammenheng med lystenning. Det er færrest lystenner blant dem som er sikre på at helvete finnes. Mens det er tvilerne som igjen kom ut med høyest oppslutning.

Nye markeringer. Allehelgensdag markeres i dag også oftere med gudstjenester og arrangementer i kirkerommet. Dette ble påvist i en studie fra 2006, i regi av Norsk etnologisk granskning: «Nye ritualer i kirken».

Markeringene gjaldt alt fra afstensang og åpen kirke med mulighet til å skrive navnet på den

ALLEHELGENSDAG I NORGE

Allehelgensfeiringen har opphav i to helligdager fra gammel tid:

■ **Alle sjelers dag**, som ble innført som en minnedag over døde rundt år 1000, og ble feiret 2. november.

■ **Allehelgensdag** – til minne om martyrene – ble feiret 1. november. Kvelden i forveien kalles Allehelgensaften.

Reformasjonen fjernet mange helligdager fra den kirkelige kalenderen, deriblant Alle sjelers dag, hvor man pleide å lese messe for de døde. Allehelgensdag ble derimot opprettholdt og siden flyttet til nærmeste søndag.

Det er Alle sjelers-feiringen som fortsetter å prege den folkelige tradisjonen rundt denne høytiden. Ritualene, og særs bruken av lystenning har likevel vært omstridt siden 1500-tallet.

Halloween er på sin side en blanding av ulike folkelige europeiske Allehelgens-tradisjoner, etablert i Amerika på begynnelsen av 1800-tallet. Halloween feires 31. oktober.

Kilder: Olaf Aagedal: «Lystenning på graver som folkekirkelig praksis» og Ann Helene Bolstad Skjelbred: «Gjør døren høy. Nye ritualer i kirken» (2009)

avdøde og legge lappen i en egen krukke, til kunstinstallasjoner og minnegudstjenester for de siste års avdøde, der det ble lest dikt, lest fra Bibelen og tent ett lys for hver av de avdøde.

LES MER

• Side 12

Grorud kirke inviterer barn til mørk Halloween-feiring. – Feil virksomhet i kirken, sier prest og forfatter Eyvind Skeie.

Vil ha nytt dødssyn i kirken

Heidi Marie Lindekleiv

heidiml@vl.no

22 310 427

– Kirken er nødt til å ha et langt mer aktivt forhold til «mellomtilstanden» mellom liv og død, sier prest Tore Laugerud, som jobber i stiftelsen Areopagos.

Han mener Den norske kirke må nyorientere seg, og etterlyser et teologisk nybrottsarbeid, der prestene begynner å snakke om forestillinger om sjelens udødelighet snarere enn ensidig forkynnelse av oppstandelse. Og han ber om flere ritualer for å minnes de døde.

– Ritualisering rundt døden er viktig for folk. Det startet med kong Olavs død, og eksplosjonen av lystenning på Slottsplassen. Det fortsatte med prinsesse Diana, Ground Zero og Utøy.

'Dilemma'. Der katolikkene feirer egne sjelemesser og har en lære om skjærsilden, og ortodokse tenker seg at messen feires i fellesskap med de døde, sier Den norske kirke at «de døde er døde». Det finnes ingen «mellomtilstand» i luthersk teologi.

– Siden reformasjonen har alt handlet om å vente på oppstandelsen. Og det ble ikke noe igjen for å håndtere de døde her og nå. Det er et dilemma. Det fridde folk fra mange bekymringer, men etterlot samtidig et stort psykologisk vakuum: De døde er jo med oss i våre minner, og folk spør seg fortsatt «hva skjer i døden?», «hvor er døde?», og «har de en udødelig sjel slik at vi kan ha kontakt med dem?».

Tolkningshjelp. Presten har vært til stede på Alternativmessen i mange år, og merker seg at messens mest populære arrangementene handler om nær-døden-oplevelser og kontakt med avdøde. Nå ber han kirken hente inspirasjon fra katolikker og ortodokse. Laugerud etterlyser flere ritualer, og at folk får tolkningshjelp: – Folk må få tenne lys uten at de avkreves eksamen i hvorfor de gjør det. Men det kan også være greit at vi får hjelp til å være bevisste på hva det er vi gjør, og hvorfor vi gjør det.

Laugerud etterlyser også individuelle ritualer. Han forteller om faren til en tenåringsjente som døde i en bilulykke. Dagen før han døde hadde de to kranget mye, og jenta slet med dårlig samvittighet da han døde før hun hadde fått sagt unnskyld. Hun hadde sett på TV-programmet «Åndenes makt», og spurte den lokale kirken hva de mente om å ta kontakt med avdøde.

– Jeg mener at kirken må våge å bruke kraften som ligger i en ritualisering. For nyåndeligheten har allerede et frodig tilbud på dette området.

Landbruks- og matminister Sylvi Listhaug (Frp) møtte matvarekjedene i går – deriblant Rema 1000.

Møtte matvarekjedene

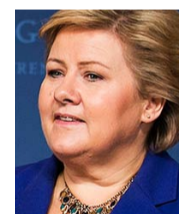
Landbruks- og matminister Sylvi Listhaug (Frp) møtte de største og viktigste aktørene innenfor dagligvarebransjen i går. En av dem var hennes tidligere kunde Rema 1000.

På møtet tok Listhaug opp to spørsmål med matvarekjedene som hun er opptatt av: Hvordan norske forbrukere kan få bedre vareutvalg i hyllene og hvordan matvareprisene kan bli lavere.

I tillegg til Rema 1000 var også representanter fra Norgesgruppen, Ica og Coop med på møtet.

Møtet med kjedene kommer midt i debatten rundt Listhaug og kravene om at hun må offentliggjøre listen over hvem som var hennes kunder i hennes tid som seniorrådgiver i First House.

– Jeg har ikke hatt noen sak på mitt bord der jeg er inhabil. Hvis det kommer, vil jeg selvfølgelig vurdere min habilitet, men etter stormen som har vært den siste uka, tror jeg alle skjønner at jeg vil være ytterst påpasselig med å sørge for å erklære meg inhabil hvis det kommer saker der det er naturlig. ©NTB

Erna Solberg (H) mener Frp i mange europeiske land vil fremstå som «nokså mainstream».

'FEIL OPPFATNING AV FRP I SVERIGE'

■ Sverige har «feil oppfatning» av Frp, mener statsminister Erna Solberg (H). Frp var i utgangspunktet for lavere skatter og mindre byråkrati, sa hun på en felles pressekonferanse med Sveriges statsminister Fredrik Reinfeldt i går. – De har hatt politiske standpunkter i noen innvandringssspørsmål som vi ikke har vært enige i. Men å slå de i hartkorn med et parti som er kommet ut av en betydelig mer innvandringsfiendtlig bakgrunn fra 1990-tallet, som Sverigedemokraterna, mener jeg er feil, sa Solberg. Ifølge henne vil Frp i mange europeiske land fremstå som «nokså mainstream». I innvandringspolitikken er den nye regjeringen på noen punkter strengere og på andre punkter mer liberal enn tidligere regjeringer, ifølge Solberg. ©NTB